

Kako struktura trga zdravil vpliva na veletrgovsko maržo?

Struktura trga zdravil se je v preteklih desetletjih zelo spremenila. Od **preprostih molekul, enostavnih zdravilnih učinkovin**, ki so za letno terapijo pacienta stale do tisoč evrov in so zdravile veliko pacientov, do obdobja bioloških zdravil med letoma 2000 in 2020.

Primeri bioloških zdravil so monoklonska protitelesa, ki se najpogosteje uporabljajo za zdravljenje različnih rakavih in avtoimunih bolezni. Z **biološkimi zdravili** se zdravi manjše število pacientov in so bistveno dražja, vendar so omogočila naprednejše oblike zdravljenja. Posebnost bioloških zdravil je v tem, da večinoma zahtevajo parenteralno aplikacijo.

Po letu 2020 smo vstopili v obdobje **naprednih terapij**, kjer se poudarja personalizacija zdravljenja posameznega pacienta, ki bazira na diagnostiki. Poslovni model temelji na terapevtskem izidu ciljanih pacientov, kar pa se odraža v cenah letnih terapij, ki znašajo milijone evrov. Pogosto gre tudi za kompleksno logistiko, npr. CART. S temi spremembami se je struktura celotnega farmacevtskega trga močno spremenila.

	Pred 2000 Enostavne zdravilne učinkovine	2000–2020 Biološka zdravila	od 2020 Napredne terapije
Farmacevtska oblika			
Ciljna populacija	velika	majhna/redke bolezni	personalizirana
Cena/leto	do tisoč EUR	nekaj 10 tisoč EUR	nekaj 100 tisoč do milijonov EUR

Tabela 1: Razvoj zdravil skozi leta.

Na večini trgov EU specialna zdravila (biološka zdravila, napredne terapije) danes predstavljajo več kot polovico vrednosti farmacevtskega trga. Specialna zdravila ali zdravila specialitete so praviloma draga zdravila z majhnimi volumni, namenjena manjšemu številu pacientov. Predpisujejo jih specialisti.

Večji delež dragih, specialnih zdravil je predvsem posledica uvajanja novih terapij, ki so danes na voljo pacientom in omogočajo boljši izid zdravljenja. Hkrati pa nenehni pritiski na cene zdravil ob naraščajočih stroških pospešujejo odhod nizkocenovnih generičnih zdravil, ki so za proizvajalce nerentabilna, a so še vedno učinkovita in preizkušena. Številnim biološkim

zdravilom se je patentna zaščita že iztekla, na trg so prišla cenejša biološko podobna zdravila in tako je sodobna terapija dostopna večjemu številu pacientov.

Ob vseh regulatornih zahtevah, ki pacientu zagotavljajo varna in učinkovita zdravila, je bilo lani v Sloveniji izdanih **skoraj četrtna zdravil, 23,7 %, z veleprodajno ceno pod 2,50 EUR**. Primer veleprodajne cene antibiotika, ki lansko zimo pogosto ni bil dobavljiv v EU, pa je 5 EUR.

Trg zdravil raste na račun novih, dragih terapij

Celoten farmacevtski trg je lani znašal **993,8 milijona EUR**. Rast vrednosti trga zdravil v lanskem letu (23/22) je bila 9,2 %, od tega 10,3 % v lekarnah in 5,5 % v bolnišnicah. Večja rast v lekarnah v primerjavi z bolnišnicami je posledica tega, da je veliko novih, dragih zdravil v obliki tablet ali peresnikov, kar omogoča izdajo v lekarni. Za pacienta je to prijaznejše, za plačnika pa cenejše.

V zadnjih petih letih (23/18) je trg zdravil zrastel za +45,7 %. Trg se je vrednostno povečal skoraj za polovico. Znašal je za 311,6 milijonov EUR več kot pred petimi leti.

Gledano vrednostno je bilo tri četrtine zdravil na trgu izdanih v lekarnah (75 %), 740,9 milijonov EUR, in samo četrtina v bolnišnicah (25 %).

Trg zdravil vrednostno (milijonov EUR)						
	2018	2022	2023	delež 2023 (%)	ind 23/18	ind 23/22
Skupaj	682,2	910,4	993,8	100 %	145,7	109,2
Lekarne	512,0	671,8	740,9	75 %	144,7	110,3
Bolnišnice	165,6	233,2	246,2	25 %	148,7	105,5

Tabela 2: Trg zdravil vrednostno (milijoni EUR) po kanalih v letih 2018, 2022 in 2023.

Količinsko je lani trg rasel (23/22) z indeksom +1,6 % in je znašal **57,2 milijona kosov zdravil**. 90 % kosov zdravil se je izdalo v lekarnah.

Na trgu zdravil imamo količinsko kar 23,7 % zdravil, kjer je veleprodajna cena pod 2,50 EUR, vrednostno pa to pomeni samo 2 % trga. Na drugi strani imamo zelo draga zdravila, kjer je VPC na kos nad 2.000 EUR. Ta zdravila vrednostno predstavljajo kar 28,3 %, količinsko pa to predstavlja celo manj kot 0,2 %.

Količinsko ima skoraj četrtina (23,7 %) zdravil na trgu VPC manjšo od 2,50 EUR.

Vrednostno pa ima več kot četrtina (28,3 %) zdravil VPC nad 2.000 EUR.

Celoten trg	Vrednost, delež			Kosi, delež		
	2018	2022	2023	2018	2022	2023
VPC (EUR)						
1) od 0–2,5	3,4 %	2,2 %	2,0 %	26,9 %	24,8 %	23,7 %
2) od 2,5–5	11,0 %	6,7 %	6,2 %	40,0 %	36,2 %	35,9 %
3) od 5–10	9,3 %	7,3 %	6,9 %	17,7 %	20,1 %	20,3 %
4) od 10–50	20,9 %	19,0 %	18,5 %	12,9 %	15,2 %	16,1 %
5) od 50–500	22,0 %	19,3 %	19,0 %	2,2 %	3,0 %	3,3 %
6) od 500–2.000	19,1 %	19,8 %	19,2 %	0,3 %	0,5 %	0,5 %
7) nad 2.000	14,4 %	25,8 %	28,3 %	0,1 %	0,1 %	0,2 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabela 3: Cenovni razredi zdravil vrednostno (milijoni EUR) in količinsko (kosi).

Ker trg raste predvsem na račun dragih, novih zdravil, se je skozi leta višala tudi povprečna cena zdravila. Leta 2023 je povprečna veleprodajna cena zdravila znašala 20,43 EUR. 16,70 EUR v lekarnah in 52,03 EUR v bolnišnicah, kjer so praviloma dražje, parenteralne terapije.

Povprečna VPC (EUR)	2018	2022	2023	ind 23/18	ind 23/22
Skupaj	14,48	19,17	20,43	141,1	106,6
Lekarne	11,91	15,57	16,70	140,2	107,3
Bolnišnice	37,17	48,21	52,03	140,0	107,9

Tabela 4: Povprečna veleprodajna cena (VPC) zdravil na trgu v EUR za leta 2018, 2022 in 2023.

Veletrgovska marža za zdravila

Veletrgovska marža za zdravila na recept je regulirana in navzgor omejena na 27,50 EUR, kar pomeni, da za vsa zdravila, katerih veleprodajna cena (VPC) je nad 2.481,60 EUR, dobimo veletrgovci le 27,50 EUR. Sestavljena je iz fiksne deli, ki znaša 0,50 EUR, in variabilnega dela, ki znaša 1,1 % proizvajalčeve cene (PEC) in ima omejitveno kapico. **Marža, delež veletrgovine, je enaka že od leta 2011 in se ne usklajuje z inflacijo.**

VPC = 0,50 EUR + 1,1 % PEC, vendar ne več kot 27,50 EUR

VPC = veleprodajna cena PEC = proizvajalčev element cene

Struktura zdravil se je v zadnjih desetletjih močno spremenila. Več je dragih, specialnih zdravil, kjer ob mesečnih zalogah, potrebnih za zanesljivo oskrbo trga, in naraščajočih stroških za transport in skladiščenje ter ob inflaciji veletrgovska marža ne pokrije niti stroškov vzdrževanja zalog. Pogosto draga zdravila zahtevajo tudi distribucijo v pogojih validirane hladne verige.

Viri:

1 IQVIA: Challenges and opportunities in the supply chain in Europe – webinar, December 2023

2 Analiza trga zdravil po razredih – data-on-file Kemofarmacija. IQVIA – dostopano januar 2024.

IQVIA - bruto vrednost trga zdravil, kjer so vključeni popusti in povračila dobaviteljev ZZSZ.

VPC = veleprodajna cena

PEC = proizvajalčev element cene

Avtor in kontakt:

Ljubljana, 6. marec 2024

Alenka Rutar Pariš

vodja marketinga, komunikacij in zunanjih zadev

t: +386 1 470 99 08

e: alenka.rutar-paris@kemofarmacija.si

Kemofarmacija d.d.

a PHOENIX company

Cesta na Brdo 100

1000 Ljubljana, Slovenija

w: www.kemofarmacija.si